

Rapport från IARPP:s 16:e konferens i NYC 14–17/6 2018

Hopp och förtvivlan i en osäker värld var rubriken på den konferens som International Association for Relational Psychoanalysis and Psychotherapy (IARPP) höll i somras, i skuggan av global flyktingkris, ökande rasism & utanförskap, klimatkris, förtryck av sexuella minoriteter, växande socioekonomiska & kulturella klyftor, samt av en mycket illa sedd Trump-administration. Med några få undantag anknöt samtliga föredrag till något av dessa teman. Vi lever i en tid där den medicinska sjukdomsmodellen för terapi får allt svårare att förklara människors psykiska problem jämfört med förklaringar relaterade till människors övriga levnadsförhållanden. Våra psyko-terapeutiska teorier kan därför inte längre hålla sig helt neutrala till omgivningen och de problem som utgör en realitet för våra patienter och oss alla utanför terapirummet, menar man inom den relationella psykologin.

Konferensen inleddes med dokumentärfilmen *I Am Not Your Negro* (2016) som handlar om James Baldwin, den svarta författaren och människorättsaktivisten. Det var en exposé över rasismen från 1950-talet, från Medgar Evers, Malcolm X, Martin Luther King Jr, till den ökande spänningen mellan svarta och vita idag som aktualiserats efter det senaste presidentskiftet i USA. I en annan film *4,1 Miles*, benämnd efter avståndet till fastlandet, fick vi följa hur kapten Kyriakos med besättning på ett grekiskt räddningsfartyg från Lesbos plockade upp syriska flyktingar från överlastade gummibåtar i ett sisyfosarbete, där människor också drunknade. Det gick inte att hålla tårarna borta.

Hur skall vi förstå vad som händer i vår omvärld? Detta utgjorde temat i fem övergripande plenarier, med rubriker som: "När det politiska blir personligt" och "Vad spelar sanningen för roll?" Frågorna

är: Vilket är vårt ansvar? Vad skall vi göra? Alla är berörda, förtvivalade, arga eller frustrerade. Situationen väcker skuld och andra starka känslor och då kommer det upp förslag som är mer eller mindre kloka eller naiva, relevanta eller irrelevanta. Det är förstås behjärtansvärt med goda gärningar som att hjälpa enskilda personer, ge en slant till en tiggare, sätta in en summa pengar till en hjälpfond, ta hand om hundar och katter till aidssjuka som håller på att dö. Men man måste också försöka skilja på vad man gör som privatperson och på hur man skall förhålla sig i professionen, i det här fallet den relationella psyko-terapi, i dess teori och praktik. Den svåra frågan handlar om huruvida vår profession kan bidra till en förändring – utöver att hjälpa enskilda personer – och i så fall hur.

Judy Davies är en auktoritet på terapi med offer för sexuella övergrepp. När detta sker inom familjen är den som skall beskydda samtidigt den som är mest farlig. Barnet har ett omöjligt val: att känna sig älskad eller att känna sig trygg. Davies berättade några fallvinjetter där patienter begått panikartade handlingar efter att Trump blivit vald till president. Hon menade att rådande situation i USA kan liknas vid en nation ledd av en förövande fader. Många fann metaforen träffande, men den öppnade också för frågan om hur det kom sig att det amerikanska folket valde en "fader" (Trump) med förövarmentalitet. Om man fortsätter metaforen i Winnicotts anda kan man undra om alternativet (Clinton) inte ansågs vara en "tillräckligt god moder."

Donnel Stern och *Shlomit Yadlin-Gadot* anknöt båda till frågorna om sanning och fejkad sanning. Som socialkonstruktionister kritiserade de en objektivistisk kunskapssyn, det vill säga jakten på den enda sanningen. Stern menade att detta leder till en destruktiv kamp om vems sanning som är mest objektiv. Det centrala är hur vi förstår patienternas perceptioner.

Yadlin-Gadot illustrerade med berättelsen om patienten Bill som haft en otillbörlig kärleksrelation med en dramalärare. När terapeuten förstod det hela som ett övergrepp missade hon patientens centrala subjektiva positiva upplevelse av relationen. Det är samspillet mellan patientens och terapeutens subjek-

tiva världar som är utgångspunkten för det psykoterapeutiska arbetet. Sanningen är multiperspektivistisk och måste genereras i en dialog. Stern brukar tala om förgrund-bakgrund mellan olika perspektiv.

Victor Donas berättade om Chris, son till en hög officerare som deltagit i militärkuppen i Chile, som nu gick i terapi hos en terapeut vars morfar var frihetskämpen Victor Jara som torterades och dödades där. Terapeuten och patienten kämpade med sina respektive bakgrundshistorier, som konstruktivt kunde användas i terapin, efter att "patienten hade drömt en del av terapeutens historia" och terapeuten delgivit en del av sin bakgrund för patienten. Detta hade naturligtvis varit helt omöjligt med en klassisk psykoanalytisk standardteknik baserad på en objektivistisk kunskapssteori.

Två svenskar medverkade med presentationer på konferensen. Erik Fagerberg berättade om sitt arbete med M, en flykting, som flytt från Pinochets Chile, där hon blivit utsatt för tortyr. Patienten beskrev en del av sig själv som katten i Schrodingers paradox – en fråga om liv eller död. Patienten var rädd för att terapeuten inte skulle stå ut med att höra hennes fruktansvärda berättelse. Terapeuten hade hjälp av Winnicotts begrepp "staying alive". Relevansen av terapeutens aktiva förmåga till hårbärgande diskuterades i förhållande till den relationella psykoterapin.

Den andra svenska presentationen gjordes av Malin Fors, som i nuläget arbetar i Norge, och som nyligen gett ut en bok: *A Grammar of Power in Psychotherapy*. Hon talade bland annat om inbyggda maktstrukturer, moralistisk omnipotens, dubbelmoral och kollapsen av det (moraliska) Tredje. Fors problematiserade det kollektiva hatet mot president Trump och påminde om att USA kränkt mänskliga rättigheter på flera sätt långt före Trump. Genom att visa upp vår godhet kan vi maskera vår dålighet – såväl på individuell som på kollektiv nivå. Hon menade också att det fanns en dubbelhet hos IARPP där man diskuterar utanförskap, rasism och förtryck, samtidigt som konferenserna hålles på exklusiva hotell där deltagarna är vita och välbärgade, medan hotellstädare och annan personal ofta är underbetalda gästarbetare från andra länder!

Under rubriken "Möt författaren" presenterades två nya relationella böcker. Stephen Seligman talade tillsammans med Beatrice Beebe om sin nya bok: *Relationships in Development: Infancy, Intersubjectivity, and Attachment*. Seligman är en mycket kunnig teoretiker som integrerat spädbarnsforskning med klassisk psykoanalys, intersubjektiv-relationell psykoterapi, anknytningsteori, neurologi. Han diskuterar analogin mellan mor-spädbarns- och terapeut-patient-relationen. Ämnet har också avhandlats av Stephen Mitchell under benämningen *the developmental tilt*. Seligman jämför också antagandena om spädbarnet i de olika psykoanalytiska skolorna: Freuds, Kleins, Winnicotts och den relationella teorins. En del psykoanalytiska idéer om spädbarnet har tillbakavisats av forskningen. Den kleinianska teorin om spädbarnet är helt felaktig, även om det finns en del aspekter som är användbara metaforiskt sett, hävdade han. Seligman fick också en fråga om det finns något forskningsstöd för Winnicotts begrepp *use of the object*. Han svarade att begreppet är fenomenologiskt och handlar om "vad objektet betyder för barnet". Här talar Winnicott som annars är relationell, för ovanlighetens skull i individualpsykologiska termer. Boken som snabbt blev slutsåld på konferensens bokbord, verkar synnerligen innehållsrik och gedigen.

En andra presentation gällde Galit Atlas & Lewis Arons bok: *Dramatic Dialogue* (som jag faktiskt hunnit läsa före konferensen). Som titeln antyder liknar man psykoterapin vid en dramatisk dialog. I boken ges en utförlig beskrivning av *enactment* – ett av den rela-

Steven Mitchell målad av Philip Ringstrom.

tionella psykoterapins centrala begrepp. På 1980-talet började man omvärdera värdet av överföring och motöverföring för den psykoanalytiska processen. Nästan allt utom ett (lugnt och behärskat) verbalt rapportering av fria associationer från patienten betraktades då som ett utagerande. När ett utagerande skedde lät terapeuten sig nu i viss mån dras med i patientens drama istället för att som tidigare bara försöka få patienten tillbaka till verbal nivå. På så sätt kan man använda sig av situationen som uppstått på ett mera konstruktivt sätt. "Enactment" är en process som pågår hela tiden. Atlas och Aron talar också om en prospektiv funktion som avser en icke linjär tidsdimension i terapin. Redan Jung talade om detta och begreppet har vissa likheter med Freuds *nachträglichkeit* – där betydelsen av ett skeende kan ändras i efterhand, och även med Alexanders så hårt kritiserade och något missförstådda begrepp *corrective emotional experience*. Boken är en tänkvärd och innehållsrik klinisk psykoterapibok, samtidigt lättläst med en rad intressanta fallbeskrivningar.

I en paneldiskussion var *Lewis Aron, Joyce Slochower* och *Sue Grand* inbjudna för att försöka definiera och kritisera den relationella psykoterapins fördelar, nackdelar och begränsningar. Tillsammans ger de i dagarna ut två antologier: *De-idealizing Relational Theory* och *Decentering Relational Theory*. De flesta psykoanalytiska skolor har startat från en kritik av andra skolor. Så var också upphovet till den relationella rörelsen. Men många skolor har bara fortsatt i denna anda. Författarna har en ambition att försöka kritisera den relationella psykologin inifrån – vilket är mera ovanligt. Det unika är också att den relationella psykoterapin från början varit en komparativ psykologi, som varit mer intresserad av vad som är gemensamt än vad som skiljer åt. Slochower har skrivit två böcker med en integration av Winnicotts holdingbegrepp och den relationella psykoterapin. *Sam Gerson* talade om tre etiska principer och sammanfattade diskussionen.

I en annan panel diskuterade *Anthony Bass* den psykoterapeutiska ramen som är helt nödvändig men samtidigt också måste ha en viss flexibilitet. *Doris Brothers* och *John Sletvold* problematiserade kring det psykoterapeutiska tabut mot att fysiskt röra vid patienten. Det finns tillfällen då det kan vara centralt för patienten att få "a hand on the shoulder" eller ett varmt, stödjande handslag, utan att man ger sig in på någon regelrätt kroppsterapi, menade man. *Joseba*

Achotegui talade om *Ulysses-syndromet* ett samlingsnamn för ett antal symtom som är överrepresenterade hos immigranter. Han differentierade mellan extrem sorg och patologiskt sörjande.

Man höll också en minnesstund för *Jeremy Safran* som brutalt mördades i sitt hem i våras. Safran var en av grundarna och en tidigare president för IARPP. Safran var en mycket uppskattad forskare och föreläsare som också besökt oss här Sverige.

Konferensledaren *Margaret Mitchell* sammanfattade konferensen med att vi måste vara hoppfulla och försöka behålla vår förmåga att tänka i denna svåra rådande omvärldssituation. Fick vi något svar på vad och hur vi som profession skall förhålla oss till politiken? Nej inte direkt. Vår styrka som psykoterapeuter är kanske främst vår reflektionskompetens. Speciellt för den relationella psykologin är den ständiga dekonstruktionen av binärt antingen- eller tänkande och en multiperspektivistisk syn på sanningen. Detta kan vara av stort värde i en värld av ökad splittring.

Nästa konferens, den sjuttonde, kommer att äga rum i Tel Aviv den 20–23/6, 2019 och har rubriken: *Imagining with Eyes Wide Open*. På grund av den ökade spänningen mellan israeliter och palestinier är valet av plats nu betydligt mera ifrågasatt än den sjunde IARPP-konferensen som hölls i Tel Aviv 2009. Det har protesterats och diskuterats mycket inom IARPP – några tycker det måste diskuteras mera – andra menar att ytterligare diskussioner inte leder någonstans. De terapeuter som arbetar i Tel Aviv vill att det kommer deltagare från hela världen som själva upplever och diskuterar situationen. Man menar också att regimen i Israel inte vill att "intellektuella" skall resa dit. Själva är jag ambivalent.

För att återvända till rubriken *Hopp och förtvivlan i en osäker värld* så var det mycket av förtvivlan och en del hopp. Jag saknar möjligen mera fokus på det sista – en osäker värld. Trots allt politiskt elände, förtvivlan, hopplöshet och Freuds dödsdriftsteori väljer jag att försöka tänka gott om människan. Min utgångspunkt är att människor gör dåliga saker (inklusive röstar på fel politiker) när de känner sig hotade och otrygga. Min förhoppning är att vi som psykoterapeuter kan bidra till att människor skall kunna känna sig mera trygga. ○

Galit Atlas och Lewis Aron.

Stephen Kuchuck, president IARPP.